

*До Національної академії
внутрішніх справ*

ВІДГУК
офіційного опонента доктора юридичних наук,
професора Олександра Дудорова
на дисертацію Олександра Околіта
«Кримінальна відповідальність за створення, керівництво злочинною
спільнотою або злочинною організацією, а також участь у ній»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Проблематика співучасті традиційно вважається однією з найбільш складних у кримінальному праві. У правничій науці продовжують мати місце значні розбіжності у підходах щодо багатьох аспектів цього інституту, а недостатньо чітка, неповна або суперечлива регламентація відповідних питань у чинному Кримінальному кодексі України (далі – КК) призводить до неоднаковості і нестабільності судової практики, кваліфікаційних помилок тощо. Не дивлячись на належність проблематики співучасті до числа активно розроблюваних (достатньо пригадати докторські дисертації Ю. Абакумової, О. Кваші та Р. Орловського), юридичною наукою поки що не сформульовано усталеної позиції з низки зловбодених питань, які або безпосередньо стосуються вказаного інституту, або є дотичними до нього.

Одним із них є оптимізація кримінально-правового інструментарію, за допомогою якого здійснюється протидія такому феномену, як організована злочинність, і з-поміж іншого доцільність використання для криміналізації організованих форм співучасті специфічних прийомів законодавчої техніки. Показовим у цьому сенсі є питання, сформульоване у відгуку С. Шапченка на автореферат докторської дисертації А. Вознюка «Теоретичні та практичні проблеми кримінальної відповідальності за створення злочинних об'єднань та

участь у них як посягання на громадську безпеку» (Київ, 2018 р.) та слушно назване автором відгуку принциповим: взаємодія декількох суб'єктів при створенні злочинного об'єднання та їх участь у ньому повністю охоплюється традиційним змістом співучасті, визначеним у ст. 27 КК України, є так званою необхідною співучастю чи в окремих своїх характеристиках виходить за межі співучасті у злочині? Показово, наприклад, що думка про виведення за межі інституту співучасті випадків створення злочинних організацій та участі в них загалом послідовно втілюється у докторській дисертації роботі Р. Орловського «Інститут співучасті в кримінальному праві України» (Харків, 2019). Науковці дискутують і з приводу менш «глобальних» питань – доцільності законодавчого виокремлення злочинної спільноти та її належності до форм співучасті, розмежування злочинної організації та злочинної спільноти, співвідношення злочинної організації (ч. 4 ст. 28 КК) та окремих видів таких організацій, передбачених в інших статтях КК, існування злочинних об'єднань поза формами, виділеними в статтях Особливої частини КК, доцільність виокремлення заборони, присвяченої встановленню або поширенню злочинного впливу (варіант – злочинського/злочинного «закону», тобто неписаних правил поведінки серед засуджених та інших осіб, що встановлюються та охороняються злочинними авторитетами) у тій частині, в якій така поведінка не охоплюється поняттям пособництва злочинному лідерству, тощо.

При цьому проблеми осучаснення кримінально-правових засобів протидії організованій злочинності мають вирішуватись на тлі того, що діяльність організованих злочинних об'єднань серйозно ускладнює криміногенну ситуацію в сьогоденній Україні. Як слушно зазначають фахівці, зрощення організованої злочинності з іншими видами кримінально протиправної діяльності (передусім корупцією, тероризмом, злочинністю у сфері економіки, проти довкілля, миру і безпеки людства тощо) посилює негативний ефект як для міжнародної співтовариства, окремих держав і націй, так і для кожного члена суспільства (А. Вознюк). Організована злочинність загрожує миру і безпеці людини, порушує права людини, підриває економічний, соціальний, культурний,

політичний та громадянський розвиток суспільств у всьому світі, завоювала тверді позиції у всіх сферах суспільства – від економіки до культури. Вираженими факторами організованої злочинності стали зниження життєвого рівня населення і різка майнова диференціація в суспільстві, занепад духовних цінностей, масові негативні соціально-психологічні й моральні зрушення. Крім того, організована злочинність: активно і небезуспішно намагається створити власну кримінальну систему управління, тісно зрощену з державними органами, громадсько-політичними організаціями; стає дедалі потужнішим фактором зубожіння нації, адже внаслідок привласнення значної частини національного багатства біднішають широкі верстви населення (Р. Ігнатов, М. Богацька); характеризується негативними кількісно-якісними трансформаціями, поступовим проникненням у всі сфери суспільного життя, намаганням отримання надприбутків, корупційністю, терористичною і транснаціональною спрямованістю, а отже, деструктивним впливом на економічні, політичні, духовні та інші важливі суспільні відносини (В. Мисливий). Сучасні особливості організованої злочинності в Україні полягають у тому, що фактори глобалізації, з одного боку, та воєнної агресії проти нашої держави, з іншого, зумовлюють набуття організованих форм такими вкрай небезпечними явищами, як тероризм, екстремізм, сепаратизм, колабораціонізм. Загалом на сьогодні в умовах незахищеності кордонів України транснаціональний характер слід розглядати як конститутивну ознаку організованої злочинності (О. Кваша).

Актуальність обраної теми зумовлена і тим, що ст. 255 КК, якій присвячено кваліфікаційну наукову працю О. Околіта, викладено у новій редакції, що зумовлює потребу осмислити відповідні законодавчі новели та їх вплив на правозастосування. Як відомо, результатом ухвалення Закону від 4 червня 2020 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за злочини, вчинені злочинною спільнотою» стало не лише оновлення ст. 255 КК, а й поява трьох нових кримінально-правових заборон (статті 255-1, 255-2, 255-3 КК), положення яких є складними для застосування, частково неоднозначними і дискусійними. Поза всяким сумнівом, згаданий

Закон був на часі, бо існувала потреба в ревізії наявних кримінально-правових інструментів у протидії організованій злочинності та їх приведення у відповідність з кращими зарубіжними і міжнародно-правовими практиками. Згадані законодавчі новели передбачають елементи впливу на лідерів злочинного світу, зокрема уможливають їх кримінальну відповідальність за прояви соціально неприйнятної поведінки. Однак навіть очевидна доцільність відповідних законодавчих новел не знімає гостроту питання про їх виваженість, адекватність і життєздатність.

Як довів дисертант (с. 22), за результатами досудового розслідування та судового розгляду лише щодо 6 % облікованих за ст. 255 КК злочинів винесено обвинувальні вироки. У зв'язку з цим перед юридичною наукою не може не поставати питання про пошук шляхів підвищення ефективності як цієї конкретної кримінально-правової заборони, так і загалом кримінально-правової охорони громадської безпеки від діяльності різноманітних злочинних об'єднань.

Питання оптимізації кримінально-правового інструментарію, за допомогою якого здійснюється протидія організованій злочинності, демонструють свою злободенність і в контексті діяльності Робочої групи з питань розвитку кримінального права Комісії з питань правової реформи при Президентові України, яка опрацьовує проєкт нового КК України. Після ознайомлення з його відповідними положеннями складається враження, що проєктований документ продовжує лінію КК на «втиснення» проявів організованої злочинності в інститут співучасті при тому, що специфіка організованої злочинності виявляється зовсім не при вчиненні конкретного кримінального правопорушення. Потребують наукової оцінки і проєктовані положення, присвячені злочинному лідерству як своєрідній організаційно-управлінській діяльності, що відтворює і розширює злочинну поведінку, є потрібною для консолідації злочинного середовища, а так само дотичні до згаданих положення проєкту КК. Так, ми з Р. Мовчаном аргументували доцільність доопрацювання цього документа щонайменше у частині: а) включення в його «глосарій»

визначення поняття злочинного впливу; б) відмови від вичерпного переліку діянь, що утворюють пособництво у вчиненні кримінального правопорушення; в) поширення поняття злочинного лідерства на інші, крім злочинних організацій, злочинні об'єднання та осіб, які не входять до складу останніх; г) зміни ступеня тяжкості такого посягання, як звернення за використанням злочинного впливу.

Наукова обґрунтованість, рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Наукова обґрунтованість переважної більшості положень, які становлять наукову новизну (с. 25–30), загальних висновків і пропозицій *de lege ferenda* (с. 201–210), забезпечується широтою і різноманітністю опрацьованої джерельної бази, веденням коректної полеміки, використанням низки різноманітних методів пізнання (с. 24–25), вдало підібраних з урахуванням предмета дисертаційного дослідження, продуманою логікою викладення матеріалу, яка дозволила автору не лише виконати поставлені перед собою завдання (с. 24), а й продемонструвати свої знання теорії кримінального права, компетентно висловившись із низки складних кримінально-правових проблем.

У своїх міркуваннях дисертант спирається на надбання кримінально-правової та кримінологічної науки, матеріали законопроектів (включаючи проект нового КК України) і супровідні матеріали до них, статистичні дані, досвід зарубіжного законодавця, правові позиції ЄСПЛ, міжнародно-правові документи, дані соціологічних опитувань. Здобувач активно послуговується здобутками таких галузей знань, як логіка, загальна теорія права, філософія.

Текст дисертації містить численні посилання на матеріали судової практики, за допомогою яких доречно ілюструються законодавчі і теоретичні положення та які критично оцінюються здобувачем.

До наведених у дисертації положень, які характеризуються (повністю або частково) новизною і достатньою мірою аргументовані здобувачем, є підстави віднести положення про:

зміст кримінально-правових ознак злочинної організації, недоцільність

розширення їх законодавчого переліку, необхідність їх уніфікованої інтерпретації законодавцем або Верховним Судом і виключення з ч. 4 ст. 28 КК вказівки на таку мету, як забезпечення функціонування самої злочинної організації;

специфічність такого прояву організованої кримінальної активності, як злочинна спільнота, можливість входження до її складу відмінних від злочинних організацій злочинних об'єднань, наприклад, організованих груп;

можливість трансформації злочинних об'єднань;

визнання родовим об'єктом створення, керівництва злочинною спільнотою або злочинною організацією, а також участі в ній суспільних відносин у сфері кримінально-правової охорони громадської безпеки, і залежність безпосереднього додаткового об'єкта злочину, передбаченого ст. 255 КК, від спеціалізації відповідних організованих злочинних об'єднань;

особливості участі в злочинній організації як самостійної форми об'єктивної сторони складу досліджуваного злочину;

допустимість зниження віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність за вчинення злочину, передбаченого ст. 255 КК, лише за умови створення для неповнолітніх більш ефективної системи покарання та його відбування;

недоліки законодавчих дефініцій «злочинний вплив», «особа, яка здійснює злочинний вплив» та «особа, яка перебуває в статусі суб'єкта підвищеного злочинного впливу», а також конструювання особливо кваліфікованого складу злочину, передбаченого ч. 5 ст. 255 КК;

співвідношення понять «суб'єкт підвищеного злочинного впливу» і «вор у законі», практичну проблемність доведення цього специфічного кримінально-правового статусу і недоцільність згадування у поліпшеному КК такого звороту, як «вор у законі»;

доцільність уточнення заохочувальної норми, закріпленої у ч. 6 ст. 255 КК, зокрема у спосіб заміни терміну «розкриття» на термін «розслідування», а також розширення меж добровільного повідомлення про створення злочинної

організації або участь у ній;

проблеми караності учасників злочинної організації та злочинної спільноти, які потребують вирішення не лише в контексті вдосконалення матеріального кримінального закону, а й в кримінально-виконавчому аспекті.

У дисертації наводиться й чимало інших цікавих і слушних наукових положень, ідей, висновків.

Основні положення дисертації відображено у 15 наукових публікаціях, серед яких: 5 – наукові статті у вітчизняних виданнях, включених МОН України до переліку фахових видань України; 2 – наукові статті у зарубіжних наукових правових виданнях; 8 – тези у збірках матеріалів науково-практичних заходів. Публікації здобувача свідчать про його послідовну роботу з досягнення поставленої мети.

Оформлення дисертації. Дисертація оформлена згідно з нормативними вимогами, передбаченими для такого виду робіт, написана державною мовою з дотриманням наукового стилю. Положення, висновки та пропозиції, що містяться у науковій праці, загалом характеризуються аргументованістю і послідовністю.

У дисертації не виявлено порушень академічної доброчесності – плагіату, фабрикації, фальсифікації.

Водночас ознайомлення із кваліфікаційною науковою роботою О. Околіта дозволяє висловити *окремі побажання і критичні судження*.

1. Міркування здобувача щодо доцільності законодавчого виокремлення злочинної спільноти не відзначаються послідовністю.

З одного боку, зіставивши переваги і недоліки цієї законодавчої новели, а також поділяючи теоретичне положення про достатність закріплених у ст. 28 КК форм співучасті для забезпечення належної кримінально-правової протидії спільній злочинній діяльності, зокрема організований, дисертант висуває пропозицію виключити зі ст. 255 КК згадування про злочинну спільноту як форму співучасті у злочині (ст. 28–29, 72–73, 76, 202–203). До слова ми з Р. Мовчаном за результатами власного дослідження так само зробили висновок

про безпідставність *de lege ferenda* виокремлення злочинної спільноти як самостійної форми організованого злочинного об'єднання.

З іншого боку, у дисертації наводиться чимало висловлювань її автора, які фактично спростовують викладену вище теоретичну позицію. Так, на с. 25, 68, 76 стверджується, що визначення злочинної спільноти потребує уточнення шляхом доповнення його іншими злочинними об'єднаннями, які можуть утворювати досліджувану форму співучасті (передусім організованою групою). На с. 96 пан Околіт вступає у дискусію з О. Квашею, висловлюючи свою впевненість у тому, що внаслідок об'єднання злочинних організацій виникає нове організоване злочинне об'єднання – злочинна спільнота, яка, як це доводиться у дисертації (ст. 35–37), має серйозну специфіку. Здобувач пише і про необхідність передбачити в ч. 5 ст. 255 КК підставу кримінальної відповідальності за таку форми об'єктивної сторони аналізованого злочину, як участь у злочинній спільноті (с. 97, 109, 204), а також критикує законодавця за невизнання вчинення службовою особою злочину щодо злочинної спільноти кваліфікованим чи особливо кваліфікованим складом злочину, передбаченого ст. 255 КК (с. 116, 170, 206).

За таких обставин позиція дисертанта з питання про «долю» законодавчого положення про злочинну спільноту потребує уточнення під час захисту.

2. Зміст підрозділу 1.1 дисертації значною мірою не відповідає його назві («Сучасний стан дослідження кримінальної відповідальності за створення, керівництво злочинною спільнотою або злочинною організацією, а також участь у ній»). Адже у цьому підрозділі наводиться загальна характеристика законодавчих змін від 4 червня 2020 р. та їх оцінка теоретиками і практиками, розкривається специфіка злочинної спільноти як форми організованої злочинної поведінки, висвітлюються загальні засади кримінально-правової протидії організованій злочинності тощо. Інакше кажучи, мова йде про що завгодно, але не про те, що у цій структурній частині дисертації, з огляду на її (частини) заявлену назву, мало б бути, а саме: які аспекти кримінально-правової характеристики злочину, передбаченого ст. 255 КК, викликають дискусії серед

теоретиків і практиків та (чи) є малодослідженими в юридичній літературі і, відповідно, які напрями наукової розвідки є перспективними, а отже, визначатимуть логіку пропонованого увазі читача дослідження і зміст дисертації. Для того ж, щоб констатувати відсутність на сьогодні окремого монографічного дослідження, присвяченого ст. 255 КК, оновленій на підставі Закону від 4 червня 2020 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за злочини, вчинені злочинною спільнотою» (с. 43, 73), не треба було писати окремий підрозділ дисертації – достатньо було у вступі одним реченням констатувати цей очевидний факт.

Принагідно зверну увагу на некоректність: а) висловлювання здобувача про брак рекомендацій щодо застосування нових положень кримінального законодавства (с. 22); б) включення у рубрику наукової новизни «вперше» положення про формулювання рекомендацій щодо застосування дефініцій «особа, яка здійснює злочинний вплив», «особа, яка перебуває в статусі суб'єкта підвищеного злочинного впливу», «злочинний вплив» (с. 26). Не варто штучно применшувати значення здобутків попередників, зокрема свого наукового керівника; тим більше, що всі ці здобутки сумлінно опрацьовані дисертантом.

3. Не всі пропозиції здобувача *de lege ferenda* сприймаються однозначно.

Так, пан Околіт відзначає невдалість чинної редакції ч. 6 ст. 255 КК, яка (невдалість) полягає в тому, що організатора або керівника злочинної організації не можна звільнити від кримінальної відповідальності за вчинення злочину, передбаченого ч.2 цієї статті КК, оскільки такі особи в принципі не можуть вчинити участь у злочинній організації. Тому дисертант приєднується до висловленої в юридичній літературі пропозиції (С. Киренко) викласти відповідну заохочувальну норму в такій редакції: «Звільняється від кримінальної відповідальності особа за вчинення злочину, передбаченого частиною другою цієї статті, крім організатора або керівника злочинної організації, за вчинення злочину, передбаченого частиною третьою цієї статті, якщо вона до повідомлення їй про підозру у вчиненні цього злочину добровільно повідомила про створення злочинної організації або участь у ній та

активно сприяла її викриттю» (с. 177–178). Побачити прогрес у такій редакції кримінально-правової норми, відверто кажучи, складно. По-перше, не зрозуміло, за вчинення якого саме злочину (передбаченого ч. 2 або ч. 3 ст. 255 КК) особа звільнятиметься від кримінальної відповідальності. По-друге, який сенс у цьому разі знову згадувати про організатора і керівника злочинної організації, якщо на них розрахована не ч. 2, а ч. 1 ст. 255 КК, в якій йдеться про створення злочинної організації, керівництво такою організацією або її структурними частинами? До того ж викладена пропозиція явно не узгоджується з послідовно обстоюваною здобувачем тезою про те, що одним із перспективних напрямів вдосконалення розглядуваного кримінально-правового заохочення є виключення з ч. 6 ст. 255 КК згадування про керівника як окремого співучасника поруч з організатором (с. 30, 181, 200, 209).

Дисертант критикує законодавче визначення поняття злочинного впливу (п. 1 примітки ст. 255 КК) за розпливчатість і пропонує поліпшити його, відмовившись від конструкції «будь-які дії особи» і термінів «авторитет», «інші особисті якості чи можливості», а також замінивши слово «дії» на слово «діяння» (с. 170, 206, 207). Невже пан Околіт вважає, що ці косметичні законодавчі зміни дозволять спростити правозастосування і виключать загрозу визнання відповідних законодавчих положень неконституційними? Кримінальний закон справді не визначає, що «саме слід вважати авторитетом, якими саме особистими якостями й можливостями має бути наділена особа, повинні ці її характеристики мати виключно негативний характер чи це необов'язково, має бути поєднання авторитету, особистих якостей і можливостей чи достатньо однієї з цих характеристик» (с. 127), але КК – не науково-практичний коментар і не підручник із кримінального права. Хіба на практиці були прецеденти, коли законодавчий зворот «будь-які дії особи, яка завдяки авторитету, іншим особистим якостям чи можливостям...» не розумівся обмежувально (сприяння, спонукання, координування або здійснення іншого впливу на злочинну діяльність, організація або безпосереднє здійснення розподілу коштів, майна чи інших активів (доходів від них), спрямованих на

забезпечення такої діяльності) (с. 125), як цього і вимагає п. 1 примітки ст. 255 КК, а тлумачився, наприклад як похід «зłodія в законі» у магазин, оплата ним комунальних послуг чи його поїздка на відпочинок (с. 122)? Якщо використання звороту «будь-які дії особи» у легальному визначенні поняття злочинного впливу оцінюються критично, то чому такими, що заслуговують на увагу, названі два наукові визначення вказаного поняття, автори яких (А. Вознюк, С. Албул) послуговуються цим невизначеним зворотом (с. 129–130)?

4. Визнаючи (судячи з назв підрозділів 1.2 і 1.3 дисертації) і злочинну організацію, і злочинну спільноту формою співучасті у злочині, здобувач приєднується до висловленої в юридичній літературі (А. Вознюк) позиції, згідно з якою під формою співучасті розуміється спосіб організації умисної спільної участі декількох суб'єктів злочину у вчиненні умисного злочину (с. 64).

Тут, однак, не буде зайвим нагадати, що правильність згаданого розуміння співучасті під час захисту докторської дисертації А. Вознюка ставилась під сумнів: а) В. Мисливим, який звертав увагу на те, що не для всіх форм співучасті характерні елементи її організації (зокрема, при вчиненні злочину групою осіб); б) С. Шапченком, який ставив питання, чи може бути таким «способом організації» злочинне об'єднання як таке, і констатував відсутність у науковій кваліфікаційній роботі А. Вознюка однозначної відповіді на більш загальне питання: форма співучасті – це окрема характеристика співучасті у злочині як окремого (особливого) прояву його *вчинення* чи це специфічна характеристика «декількох суб'єктів злочину»?

Слід мати на увазі і те, що в юридичній літературі зустрічаються і відміни від обстоюваного О. Околітом теоретичні підходи до розуміння форми співучасті у кримінальному правопорушенні, наприклад, як: певного способу взаємодії декількох суб'єктів злочину при спільному вчиненні умисного злочину (В. Ткаченко, 2013); наділеного певними ознаками способу об'єднання між собою співучасників у вчинюваному злочині (Р. Орловський, 2019). Якість дисертації О. Околіта поліпшилась, якби здобувач ретельніше опрацював питання про форми співучасті, а також оцінив точку зору Р. Орловського, згідно

з якою вчинення злочину злочинною організацією не може визнаватися формою співучасті у злочині, оскільки не впливає на підвищення суспільної небезпечності конкретного злочину порівняно з його вчиненням організованою групою.

5. Текст дисертації не позбавлений і деяких інших неточних або недостатньо аргументованих висловлювань.

Так, складно зрозуміти, на чому ґрунтується переконаність здобувача у тому, що колабораційна діяльність, розкрадання гуманітарної допомоги, злочини проти довкілля, кіберзлочини та воєнні злочини здебільшого вчиняються в організованих формах співучасті, зокрема в складі злочинних організацій (с. 33–34). Наприклад, нещодавнє опрацювання проблематики кримінально-правової охорони лісових відносин в Україні не дозволило нам із колегами встановити, що такі злочини проти довкілля, як знищення або пошкодження об'єктів рослинного світу (ст. 245 КК) і незаконна порубка або незаконне перевезення, зберігання, збут лісу (ст. 246 КК), вчиняються здебільшого злочинними організаціями.

При характеристиці кваліфікованого складу злочину, передбаченого ч. 3 ст. 255 КК (дії вчинені службовою особою з використанням службового становища), дисертант наводить приклад із судової практики, в якому організатором злочинної організації виступив колишній працівник поліції (с. 111–112). Однак у цьому разі про інкримінування вказаної кваліфікуючої ознаки мова йти не повинна.

На думку здобувача, посилення санкцій ст. 255 КК України нівелюється з-поміж іншого «браком правил призначення покарання в межах санкції статті, зокрема залежно від обставин, що пом'якшують та обтяжують покарання» (с. 200). Чи немає підстав вважати одним із таких правил п. 3 ч. 1 ст. 65 КК, згідно з яким суд призначає покарання, враховуючи ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, особу винного та обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання? Чи тут мається на увазі необхідність подальшої формалізації відповідної діяльності суду, зокрема шляхом вироблення

деталізованих правил призначення покарання? Якщо так, то цілком очевидно, що це наскрізна і фундаментальна проблема, яка явно виходить за межі тематики караності злочину, передбаченого ст. 255 КК.

Здобувач, констатує відмову розробників проєкту КК України від спеціальних видів звільнення від кримінальної відповідальності і запровадження натомість спеціального виду звільнення від покарання – «непризначення покарання у зв'язку з позитивною поведінкою особи» (с. 200), уникає пояснень такого рішення. Вирішальним аргументом на користь вказаної трансформації слугує те, що в більшості європейських країн «подвоєння» таких схожих кримінально-правових інститутів, як звільнення від кримінальної відповідальності і звільнення від покарання та його відбування, немає; відповідні приписи, як правило, розглядаються як єдине ціле. Саме цей підхід знайшов відбиття у проєкті КК, розділ 3.4 якого «Звільнення від покарання. Зміна призначеного покарання» може вважатись «правонаступником» розділу IX «Звільнення від кримінальної відповідальності» і розділу XII «Звільнення від покарання та його відбування» Загальної частини КК.

Якщо санкції до «ворів в законі», запроваджені рішенням РНБО від 18 червня 2021 р., мають адміністративно-правовий характер (с. 198), то чому про них йдеться у розділі 4 дисертації під назвою «Звільнення від кримінальної відповідальності та покарання за створення, керівництво злочинною спільнотою або злочинною організацією, а також участь у ній»?

Всебічно розкривши проблематичність доведення статусу «вора в законі», дисертант услід за іншими дослідниками вказує на те, що цей неформальний статус не підтверджується жодним офіційним документом (с. 156, 163 та ін.). Хотілось б дізнатись у авторів подібних висловлювань: які, на їх думку, документи мали б засвідчувати набуття конкретною особою згаданого статусу у злочинній ієрархії?

Зроблені зауваження і побажання стосуються дискусійних питань, не впливають на належний науковий рівень дисертації і не піддають сумніву основні наукові результати, отримані здобувачем.

З урахуванням викладеного вважаю, що дисертація «Кримінальна відповідальність за створення, керівництво злочинною спільнотою або злочинною організацією, а також участь у ній» є кваліфікаційною науковою працею, яка містить положення, що мають істотне значення для правничої науки, а саме здійснено розгорнутий і поглиблений аналіз проблем кримінальної відповідальності за створення, керівництво злочинною спільнотою або злочинною організацією, а також участь у ній, на підставі чого запропоновано виважений варіант удосконалення кримінального законодавства України і практики його застосування.

Дисертація відповідає спеціальності 081 «Право» і вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 із змінами.

Автор дисертації – Олександр Околіт – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент
професор кафедри кримінально-правової політики
та кримінального права
навчально-наукового інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України

 Олександр ДУДОРОВ

Відомо про історію
Листування
д.б. 10 2023р.

